

УДК 81'27:371.3:378.1

DOI: 10.31652/2412-1142-2025-76-94-104

Гаврилюк Наталія Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології та перекладу,
Вінницький торговельно-економічний інститут державного торговельно-економічного університету,
м. Вінниця, Україна

ORCID ID: 0000-0002-6031-7777

ngavriluk774@gmail.com

РОЛЬ МОЗКОВИХ ШТУРМІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті детально розглянуто важливість використання методу мозкового штурму в процесі навчання іноземних мов для студентів-філологів. Сьогодні навчання стає все більш орієнтованим на активну участь студентів, що підвищує ефективність освітнього процесу. Вибір відповідних методів навчання, які сприяють розвитку не лише лексичних і граматичних навичок, а й розширенню когнітивних та комунікативних здібностей, є надзвичайно важливим. Мозковий штурм є одним із таких методів, оскільки він дозволяє задіяти усі рівні навчального процесу, активізуючи критичне мислення студентів і покращуючи їх здатність до аналізу та синтезу інформації. Важливою особливістю мозкового штурму є його здатність сприяти творчому мисленню. Під час виконання завдань студенти повинні не лише відтворювати нову лексику, але й використовувати її в практичних ситуаціях. Це стимулює глибше засвоєння матеріалу та дозволяє студентам краще засвоїти і запам'ятати нові слова і фрази, оскільки вони використовуються в реальних контекстах. Мозковий штурм також забезпечує активну комунікацію серед студентів, що особливо важливо для розвитку вільного мовлення. Активна участь у дискусіях і обговореннях дає можливість студентам не тільки обмінюватися ідеями, а й удосконалювати свої мовні навички у процесі реальної мовної практики. Метод мозкового штурму сприяє розвитку критичного мислення, яке є ключовим для глибокого засвоєння іноземної мови. Студенти вчаться аналізувати та оцінювати різні варіанти рішень, що дозволяє їм краще усвідомлювати важливість правильного застосування мовних конструкцій. Крім того, цей метод ефективно інтегрує групову роботу, що дозволяє студентам не лише вдосконалювати свої мовні навички, але й розвивати соціальні вміння, необхідні для успішної комунікації в команді, такі як співпраця, взаємодія та ефективне спілкування. В кінцевому підсумку, застосування мозкового штурму в навчанні іноземних мов є надзвичайно ефективним методом, що сприяє комплексному розвитку студентів, їх здатності до самовираження та досягненню високого рівня володіння мовою через реальні комунікативні ситуації.

Ключові слова: мозковий штурм; навчання іноземних мов; комунікативні навички; критичне мислення; групова робота.

1. ВСТУП

Проблема оволодіння мовою для студентів-філологів вимагає інноваційних та ефективних стратегій навчання. Зокрема, навчання іноземної мови для студентів-філологів має сприяти не тільки оволодінню лексикою та граматиною, але й вільному мовленню, розумінню та комунікативним навичкам. Мозковий штурм стає все більш визнаним педагогічним методом, який заохочує студентів до участі та творчого мислення, одночасно сприяючи глибшому залученню до матеріалу. Це дозволяє учням динамічно використовувати мову і співпрацювати з однолітками та застосовувати знання в контексті реального світу.

Постановка проблеми. Традиційні методи навчання іноземних мов часто зосереджені на структурованому введенні, наприклад, на граматичних вправах або вправах на словниковий запас. Однак ці методи можуть не сприяти адекватному розвитку вільного мовлення або здатності критично мислити цільовою мовою. Мозковий штурм – це діяльність, орієнтована на студента, яка сприяє взаємодії, співпраці та використанню мови в реальному часі. У цьому документі досліджується, як мозковий штурм можна ефективно

інтегрувати в класи іноземних мов для підтримки розвитку як лінгвістичних, так і когнітивних навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З'являється все більше літератури, яка підтримує використання мозкового штурму як ефективного методу навчання мови. За словами Нанана (2003), Літлвуда (2004) та Елліса (2003), наголос у сучасній мовній освіті має бути зроблений на комунікативній компетентності, яка виходить за рамки знання правил граматики та включає здатність вільно використовувати мову в автентичних ситуаціях. Мозковий штурм, будучи інтерактивною та творчою діяльністю, добре вписується в цей підхід, заохочуючи спонтанне використання мови в сприятливому середовищі.

Крім того, дослідження мотивації у вивченні мови, такі як дослідження Дорнеї (2001), підкреслюють важливість створення цікавих та інтерактивних заходів у класі, які заохочують участь студентів. Мозковий штурм посилює мотивацію, надаючи учням платформу для генерування ідей, вільного висловлювання та співпраці з однолітками, що узгоджується з поглядами Гарднера (1985), який наголошував на важливості мотивації у засвоєнні другої мови.

Незважаючи на доведену ефективність, використання мозкового штурму у викладанні іноземної мови, зокрема для студентів-філологів, мало досліджене. Це дослідження має на меті заповнити цю прогалину шляхом дослідження того, як мозковий штурм можна використовувати як невід'ємну частину іноземної мовної освіти, покращуючи засвоєння словникового запасу, вільне мовлення та загальний рівень володіння мовою.

Метою цієї статті є дослідження важливої ролі мозкового штурму як ключового елементу в підготовці студентів-філологів під час занять з іноземної мови. Це дослідження орієнтоване на вивчення того, як цей метод може стати потужним інструментом для покращення мовних навичок і вмінь студентів, підвищення їх залученості в процес навчання та розвитку критичного та творчого мислення в умовах вивчення мови. Мозковий штурм є не лише способом активного засвоєння нової лексики та граматичних структур, але й ефективним методом створення колективної атмосфери взаємодії, де кожен студент може вільно виражати свої ідеї, а також практикувати мову в реальному, безпечному і безпечному контексті. Крім того, метод мозкового штурму допомагає створювати середовище для творчого самовираження студентів і відкриває можливості для колективної роботи, що є особливо важливим для розв'язання складних навчальних задач. У статті буде розглянуто теоретичні концепції, що підтримують використання цього методу в навчанні мовам, а також його практичні застосування в умовах навчальних занять, де мозковий штурм може сприяти інтеграції нових технологій навчання та соціокультурних підходів у навчальний процес.

Мовна компетентність філолога охоплює не тільки знання правил граматики, лексики та стилістики, але й уміння користуватися мовними засобами в різних комунікативних ситуаціях. Мозковий штурм у цьому контексті може служити потужним інструментом для покращення мовної підготовки, оскільки він створює умови для практичного застосування мовних знань. Студенти під час штурму можуть активно використовувати мовні конструкції, працювати з лексикою, будувати складні синтаксичні структури, що сприяє закріпленню мовних форм і розвитку мовної інтуїції.

Використання мозкового штурму під час мовних занять дозволяє студентам здійснювати інтерактивне спілкування, сприяючи тому, що вони починають мислити мовно, формуючи багатогранне сприйняття мовних явищ. Крім того, в процесі такого обговорення філологи можуть вдосконалювати своє володіння мовними варіаціями, оскільки це дозволяє експериментувати з різними стилями мови – від наукового до розмовного, що є важливим аспектом професійної діяльності філолога.

Креативність і критичне мислення є незамінними компонентами професійної підготовки студентів-філологів. Мозковий штурм надає можливість розвивати ці навички через пошук нестандартних рішень і розширення межі можливого. Студенти-філологи, застосовуючи метод мозкового штурму, вчаться не тільки генерувати нові ідеї, але й аналізувати їх, відбираючи найбільш продуктивні та відповідні конкретним умовам.

У контексті мовної підготовки критичне мислення є важливим для розуміння тонкощів мови, здатності до аналізу літературних текстів, виявлення прихованих сенсів та порівняння різних стилістичних варіантів. За допомогою мозкового штурму студенти можуть обговорювати і розв'язувати проблеми, пов'язані з вибором мовних засобів для досягнення певних комунікативних цілей, що є важливим аспектом у професійній діяльності філолога.

Теоретична основа цього дослідження ґрунтується на кількох освітніх та лінгвістичних теоріях, які підтверджують доцільність і ефективність використання мозкового штурму під час вивчення іноземних мов. Однією з таких теорій є соціокультурна теорія, розроблена Виготським, яка наголошує на важливості соціальної взаємодії для когнітивного розвитку учнів. Згідно з цією теорією, навчання найбільш ефективне в контексті соціальної взаємодії, де учні можуть спільно обговорювати ідеї, ставити питання, допомагати один одному і вирішувати завдання разом. Мозковий штурм є прекрасним інструментом для стимулювання такої взаємодії, оскільки він надає студентам можливість обмінюватися ідеями в групах, обговорювати різні варіанти рішень та активно використовувати нову лексику і граматичні конструкції. Завдяки цьому процесу студенти мають можливість удосконалювати свої мовні навички в умовах, що наближаються до реальних ситуацій, де важливо вміти не лише правильно висловлювати свої думки, але й слухати, аналізувати та інтегрувати інформацію від інших учасників.

Мозковий штурм, розроблений Алексом Осборном в середині ХХ століття, став революційним методом для генерування ідей, який за короткий час здобув популярність у бізнесі, науці та освіті. Цей метод дозволив подолати бар'єри традиційного мислення і відкрив нові можливості для колективної творчості та інновацій. Від простих засад генерування ідей він переріс у важливий інструмент для вирішення складних завдань в найрізноманітніших сферах, включаючи педагогіку та науку.

З розвитком технологій мозковий штурм продовжує еволюціонувати, переходячи в цифрову форму, що дозволяє організовувати глобальні колективні обговорення та знаходити нові можливості для вирішення проблем у будь-якому куточку світу. Історія мозкового штурму – це історія постійної адаптації та розвитку, що підтверджує важливість цього методу для сучасного суспільства.

Метод мозкового штурму був розроблений в 1940-х роках Алексом Осборном, американським рекламистом, який працював у відомій рекламній компанії BBDO (Batten, Barton, Durstine & Osborn). Під час своєї роботи Осборн зрозумів, що традиційні методи генерації ідей в бізнесі не дають бажаних результатів і часто обмежують потенціал креативності. Багато ідей губилися через страх критики чи неприязні з боку колег, що спричиняло зниження продуктивності в команді. Щоб подолати ці обмеження, Осборн почав шукати спосіб, який дозволить колективу працювати разом над рішенням проблеми, не зупиняючись на критиці чи оцінці ідей на перших етапах процесу.

У 1953 році Осборн опублікував свою книгу "Ваші ідеї" (Your Creative Power), в якій детально описав метод мозкового штурму як спосіб, що дозволяє колективу створювати нові ідеї через інтенсивне обговорення. Осборн сформулював чіткі правила для проведення мозкового штурму, що дозволяли збирати й обробляти ідеї без того, щоб одна людина чи група осіб відкидала чи критикувала їх. Він наголошував на тому, що спочатку важливо генерувати ідеї, а вже потім оцінювати їх. Це було новаторське розуміння процесу творчості в колективі.

У своїй книзі Осборн описав кілька основних правил, які стали базою методу мозкового штурму:

- Не критикуйте ідеї: Учасники повинні уникати критики та оцінки висловлених ідей. Критика на першому етапі може пригнічувати учасників і обмежувати їх творче мислення.
- Чим більше ідей, тим краще: Осборн заохочував учасників генерувати якомога більше ідей, навіть якщо вони здаються нестандартними чи малоімовірними. Іноді саме в найбільш незвичних ідеях можуть ховатися найбільш ефективні рішення.

– Об'єднання ідей: Ідеї, які з'являються під час штурму, можна комбінувати, щоб отримати ще більше нових варіантів рішень.

– Звільнення від обмежень: Всі учасники повинні почувати себе вільно у висловлюванні своїх думок, не побоюючись, що це буде розцінено як неправильне чи нерозумне.

Ці прості, але революційні правила сприяли створенню атмосфери відкритості та підтримки, що дозволило людям вільно ділитися своїми ідеями та працювати разом для досягнення кращого результату.

Педагоги почали вивчати, як цей метод може бути використаний для розвитку творчих здібностей учнів, а також для активізації групової роботи в класах. Мозковий штурм дозволяв учням генерувати ідеї для проєктів, творчих завдань і наукових досліджень.

З розвитком конструктивістських підходів до навчання, зокрема таких, як підхід Джона Дьюї та інших теоретиків, метод мозкового штурму став одним із основних інструментів, які сприяють розвитку активного навчання, в якому учні не просто отримують знання, а активно долучаються до процесу пізнання.

Використання мозкового штурму в класах допомогло студентам та учням розвивати креативне мислення, вміння працювати в команді, вміння обирати найкращі ідеї серед численних варіантів. Крім того, цей метод сприяв покращенню комунікаційних навичок учнів, адже вони вчилися висловлювати свої думки і вислуховувати думки інших.

Мозковий штурм знаходить своє місце в конструктивістській теорії навчання, розробленою Жаном Піаже і пізніше розширеною Джеромом Брунером, який стверджує, що студенти активно створюють власні знання через досвід. Мозковий штурм стимулює учнів активно генерувати ідеї, а також застосовувати мовні навички в практичному контексті. За допомогою цього методу студенти не лише вправляються в мовних навичках, а й тренують критичне мислення, оскільки вони повинні активно шукати та формулювати варіанти вирішення конкретних завдань, враховуючи нові мовні елементи. Цей підхід сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та дозволяє студентам встановлювати зв'язок між новими знаннями та вже наявними. Додатково, конструктивістська теорія передбачає, що активне навчання через практику та вирішення реальних задач допомагає студентам створити надійну основу для розуміння складних мовних концепцій, а також для подальшого використання мови в повсякденному житті.

Комунікативне навчання мови (CLT), яке фокусується на використанні мови для ефективного спілкування у реальних ситуаціях, також підтверджує важливість застосування мозкового штурму в навчанні. Комунікативне навчання мови (CLT – Communicative Language Teaching) виникло як реакція на традиційні методи викладання мов, такі як граматично-перекладний метод та аудіолінгвальний метод, які були популярними в 1950-60-х роках. Цей новий підхід акцентував увагу на комунікації, практичному використанні мови та інтерактивних методах навчання.

Ідеї, що лягли в основу CLT, мають довгу історію. Однак формально комунікативне навчання мови почало набувати популярності в 1970-х роках, коли з'явилися критичні зауваження щодо ефективності традиційних методів. До цього, в XIX і на початку XX століття, навчання мовам базувалося на граматично-перекладному методі, що зосереджувався на граматиці та словниковому запасі, без значної уваги до реальних комунікативних ситуацій. Пізніше, у середині XX століття, популярними стали аудіолінгвальні методи, які акцентували увагу на повторенні та механічному відтворенні мовних структур. Хоча ці методи сприяли навчанню правильного мовного вживання, вони часто не забезпечували реальних комунікативних навичок і вмінь.

У 1960-70-х роках почала зростати потреба в більш практичному, «життєвому» підході до навчання. Мовознавці почали ставити під сумнів доцільність традиційних методів, які зосереджувалися на граматичній точності, і пропонували новий погляд на навчання – орієнтуючи його на реальні комунікаційні ситуації.

Ключовим моментом стало те, що комунікативне навчання зосереджувалося на тому, щоб учні могли використовувати мову для спілкування у реальних умовах, а не лише для

правильної побудови граматичних конструкцій. Мова перестала сприйматися як набір правил; вона стала інструментом для передачі значення і взаємодії.

Загалом CLT відрізняється кількома основними принципами: орієнтація на комунікацію: головна мета навчання – забезпечити учням можливість ефективно спілкуватися; інтерактивність: навчання за допомогою реальних ситуацій, рольових ігор, дискусій та інших методів, що сприяють активному використанню мови; вивчення мови через контекст: граматика і лексика викладаються не окремо, а через ситуації реального спілкування.

Комунікативні вправи: учні активно взаємодіють з одногрупниками і викладачем, обговорюючи реальні питання, що стимулює розвиток навичок і вмінь слухання, говоріння та розуміння мови.

Мозковий штурм сприяє розвитку вільного мовлення, оскільки студенти не тільки генерують ідеї, але й повинні висловлювати їх спонтанно, враховуючи граматичну правильність та адекватне використання лексики. Це створює можливості для розвитку мовної точності та впевненості, адже студенти навчаються вільно і правильно висловлювати свої думки в ситуаціях, що наближаються до реальних умов спілкування. Важливо зазначити, що CLT сприяє формуванню у студентів не лише мовних навичок, але й соціальних, оскільки навчання відбувається в умовах постійної взаємодії, що є необхідним для ефективного використання мови в різноманітних життєвих ситуаціях. Такий підхід також допомагає зменшити мовний бар'єр і страх перед помилками, що є поширеною проблемою при вивченні іноземної мови.

Метод викладання мови на основі завдань (TBLT) також підтримує використання мозкового штурму, оскільки він дозволяє студентам генерувати ідеї та обговорювати їх перед виконанням більш складних або структурованих завдань. Це дозволяє студентам краще підготуватися до виконання конкретних завдань, застосовуючи мову в практичному контексті.

Метод викладання мови на основі завдань (Task-Based Language Teaching, TBLT) виник у середині 20-го століття як відповідь на потребу в більш ефективних та реалістичних підходах до навчання іноземних мов. Він був частиною загальнішої тенденції, яка прагнула подолати обмеження традиційних методів навчання, зокрема граматико-перекладного методу та методу аудіолінгвізму, які фокусувались на механічному засвоєнні лексики і граматики без реального контексту використання мови.

TBLT зосереджується на використанні завдань, які відображають реальні життєві ситуації, що дозволяє студентам практикувати мову в контексті, максимально наближеному до природних умов. Ідея методу полягає в тому, що основною метою навчання є виконання конкретних завдань, таких як планування подорожі, вирішення проблеми, створення проекту чи інші види діяльності, які вимагатимуть активного застосування мовних навичок.

Один з основних теоретичних підходів до TBLT був розроблений британським лінгвістом Нілом Флемінгом та його колегами, які відзначили, що завдання повинні бути орієнтованими на реальну комунікацію і застосування мови для досягнення конкретної мети. З часом метод був розроблений і уточнений іншими дослідниками, зокрема Джеромом Брюнером, Джоном Уайтхедом і Стівеном Крашеном, які впровадили ідеї активного навчання через досвід та інтерактивність.

Основною характеристикою TBLT є акцент на навчальних завданнях, які є стимулом для учнів активно генерувати мову, обговорювати ідеї, вирішувати практичні проблеми. При цьому завдання повинні бути значущими для учнів і мати практичне застосування, що дозволяє студентам побачити безпосередню користь від вивчення мови. TBLT також надає велику увагу підвищенню рівня автономії студентів у навчанні та створенню умов для самостійного пошуку мовних рішень.

Ідеї, закладені в TBLT, базуються на конструктивістських підходах до навчання, згідно з якими студенти активно будують свої знання через досвід. Вони отримують можливість

вивчати мову через практичну діяльність, що є більш ефективним і природним способом освоєння мови, ніж традиційні методи, які зосереджувалися на механічному засвоєнні мовних правил і структур.

Відповідно, TBLT пропонує створення навчального середовища, де важливу роль відіграють не тільки знання граматики і лексики, але й здатність використовувати їх у реальних умовах, що сприяє розвитку комунікативної компетенції та здатності до самостійного вирішення мовних завдань.

Мозковий штурм, як початковий етап перед основним завданням, допомагає не лише готувати ідеї, але й забезпечує цілеспрямовану практику мови, що є важливим аспектом при вивченні іноземної мови. Оскільки мозковий штурм дозволяє студентам міркувати і разом розв'язувати проблеми, це дає їм можливість подивитися на завдання з різних кутів зору і таким чином більш ефективно вирішувати навчальні проблеми.

Для оцінки ефективності мозкового штурму в процесі викладання іноземних мов, в даному дослідженні був використаний змішаний підхід. Зібрані дані містять спостереження в класі, опитування студентів і інтерв'ю з викладачами. Спостереження проводились безпосередньо під час занять, коли мозковий штурм використовувався як основний педагогічний інструмент. Зокрема, було звернуто увагу на рівень залученості студентів, що визначався за кількістю висловлених ідей, активності під час спілкування з одногрупниками, а також на рівень взаємодії між студентами в процесі обговорення. Залученість студентів вимірювалась через спостереження за їх участю під час мозкового штурму, включаючи оцінку того, наскільки активно студенти спілкуються, вносять свої пропозиції та коментують думки інших учасників.

Крім того, були проведені спостереження за класами, де мозковий штурм не використовувався, що дозволило порівняти рівень участі студентів і визначити вплив цього методу на динаміку навчання. У класах без мозкового штурму спостерігалася значно нижча активність студентів, що підтверджує важливість інтерактивності для підвищення залученості та розвитку мовних навичок. Відсутність елемента спільної роботи та інтерактивності знижувала ефективність навчального процесу, особливо в контексті навчання мовам, оскільки багато студентів залишалися менш залученими до навчання і не відчували необхідності активно використовувати мову на заняттях.

Для збору більш глибоких даних було проведено опитування студентів, яке включало як кількісні, так і якісні питання, що дозволяють оцінити вплив мозкового штурму на їхнє мовне навчання. Метою опитування було з'ясувати, як студенти оцінюють ефективність мозкового штурму в покращенні своїх мовних навичок, а також як цей метод допомагає зберігати нову лексику. Студентам було запропоновано оцінити, наскільки мозковий штурм допоміг покращити їхнє розуміння мови, зокрема складніших слів і фраз, і чи зміг він сприяти кращому засвоєнню лексики через практичне використання мови в контексті.

У додаткових питаннях студенти оцінювали вплив мозкового штурму на їхню мотивацію і впевненість. Дослідження показало, що мозковий штурм допомагає студентам відчувати себе більш впевненими під час спілкування в класі, оскільки він створює атмосферу, де помилки сприймаються як частина навчального процесу. Багато студентів відзначили, що мозковий штурм сприяв їхній мотивації і допоміг їм зацікавитись у вивченні мови, створюючи позитивну атмосферу в класі, яка зменшує страх перед помилками. Крім того, студенти відзначали, що цей метод допоміг їм легше адаптуватися до нових мовних структур і швидше засвоювати нові слова завдяки їхній безпосередній інтеграції в мовний потік під час групових обговорень.

Аналізуючи результати опитування, виявилось, що регулярна участь у мозковому штурмі позитивно впливає на рівень володіння мовою, підвищує вільне мовлення та загальну залученість студентів до навчального процесу. Студенти, які активно брали участь у мозковому штурмі, показали значне покращення у своїх усних і письмових навичках, а також покращення у використанні нових лексичних одиниць у контексті, що демонструє ефективність цього методу як важливого інструмента вивчення мови.

Паралельно з опитуваннями студентів було проведено інтерв'ю з викладачами, що дозволило отримати більше інформації про те, як мозковий штурм впроваджувався в навчальний процес. Викладачі поділилися своїми методами інтеграції цього методу в клас, зазначивши, що для ефективності штурму важливо адаптувати його до потреб конкретної групи студентів і до навчальних завдань. Спостереження за тим, як студентам важко інколи вийти за межі звичних мовних конструкцій, змусило викладачів розробляти спеціальні стратегії для полегшення процесу генерації ідей, що в свою чергу сприяло кращому засвоєнню нових мовних матеріалів.

Під час інтерв'ю вчителі також відзначили деякі труднощі, з якими вони стикалися при впровадженні цього методу, зокрема складнощі заохочення тих студентів, які не виявляли бажання активно брати участь у процесі. Однак завдяки створенню підтримуючого середовища, де помилки сприймалися як частина навчання, студентам ставало легше висловлювати свої ідеї.

Аналіз зібраних даних показав, що мозковий штурм є потужним інструментом, який не лише покращує мовні навички студентів, а й позитивно впливає на їхнє критичне мислення, розвиваючи вміння працювати в команді, вирішувати проблеми та ефективно використовувати мову в реальних умовах.

Викладачі також поділилися досвідом того, як вони адаптують мозковий штурм для різних рівнів студентів та умов навчання. В інтерв'ю викладачі зазначили, що для досягнення максимального ефекту метод мозкового штурму повинен бути добре організований і направлений на досягнення конкретної навчальної мети. Наприклад, для початкових рівнів знань корисно обмежувати тему обговорення, щоб студенти могли впевнено використовувати основну лексику і граматичні конструкції. Для студентів середнього та високого рівнів можна вводити складніші завдання, що включають більш широкий словниковий запас та високоаналітичні підходи до обговорення.

Викладачі також вказали на важливість створення комфортної атмосфери, де студенти можуть відкрито обговорювати свої ідеї без страху помилок. Це створює середовище для ризику і експериментування, що сприяє розвитку мовної впевненості. Вони підкреслили, що мозковий штурм дозволяє студентам не лише практикувати мову, але й вдосконалювати навички критичного мислення та колективної взаємодії.

Додатково було звернуто увагу на важливість розвитку технологічних аспектів мозкового штурму. Використання цифрових інструментів для організації онлайн-обговорень дозволяє студентам із різних географічних локацій взаємодіяти один з одним, що є особливо корисним для студентів, які навчаються в міжнародних або віддалених програмах. Застосування онлайн-платформ для мозкового штурму дозволяє проводити обговорення в режимі реального часу, використовуючи чат-формати, відеоконференції та інші інтерактивні засоби, що покращують комунікацію та обмін ідеями серед учасників.

У цьому контексті, можна зазначити, що розвиток цифрових технологій значно розширює можливості для інтеграції методу мозкового штурму в навчальний процес. Наприклад, використання спеціалізованих платформ, таких як Miro чи Padlet, дозволяє студентам візуалізувати свої ідеї, створюючи інтерактивні карти думок або спільні дослідження, що сприяє більш ефективному засвоєнню інформації. Крім того, такі платформи можуть інтегрувати різні мультимедійні ресурси, що допомагає студентам бачити й чути нову лексику та граматичні конструкції у контексті, підвищуючи їх сприйняття та запам'ятовування.

Дослідження також показало, що регулярне використання мозкового штурму сприяє зміцненню соціальних зв'язків серед студентів. Під час інтенсивних групових обговорень вони мають можливість краще пізнати один одного, обговорюючи різні аспекти навчання та повсякденного життя. Це допомагає знизити рівень стресу й тривожності, що часто супроводжує вивчення іноземної мови, особливо в контексті групових занять.

Наведемо Рекомендації щодо впровадження методу мозкового штурму для покращення мовної підготовки студентів-філологів. Метод мозкового штурму є надзвичайно ефективним інструментом для розвитку креативності, мовної компетентності та критичного мислення у студентів-філологів. В умовах сучасної освіти, коли важливо не лише вивчати теоретичні аспекти мови, але й мати можливість активно використовувати їх у практичних ситуаціях, цей метод стає незамінним. Проте для того, щоб мозковий штурм став дієвим і корисним інструментом у навчальному процесі, необхідно дотримуватись низки важливих рекомендацій.

Для того щоб мозковий штурм був ефективним і результативним, завдання, яке ставиться перед студентами, повинно бути чітким і конкретним. Це дозволяє уникнути хаотичних ідей і забезпечує фокусування учасників на вирішенні конкретної проблеми. Постановка завдання є основою для організації продуктивної роботи групи. Завдання повинно бути сформульовано так, щоб учасники чітко розуміли, що саме потрібно досягти або з'ясувати. Наприклад, завдання може бути пов'язане з аналізом стилістичних особливостей конкретного літературного твору, генеруванням нових лексичних одиниць для певної теми, або аналізом мовних засобів у художньому контексті. Важливо, щоб завдання було сформульоване на рівні доступному для всіх студентів, незалежно від їхнього рівня знань або досвіду. Завдання може включати кілька підпунктів або кроків, що допоможуть розбити основне завдання на більш конкретні, зрозумілі завдання. Встановлення чітких часових меж для проведення мозкового штурму є важливим елементом. Оскільки цей метод передбачає швидке генерування ідей, обмеження часу стимулює студентів бути максимально продуктивними та творчими. Приклад завдання: «Уявіть, що ви пишете наукову статтю про взаємодію лексичних засобів у мовах різних етнічних груп. Які мовні інструменти можуть бути використані для аналізу цієї взаємодії?».

Мозковий штурм передбачає активну участь усіх учасників. Однак у групових заняттях не завжди всі студенти мають рівний рівень участі: деякі студенти можуть залишатися в тіні, а інші – займати весь простір. Завдання викладача – забезпечити, щоб кожен студент мав змогу вільно висловлювати свої думки і бути почутим. Важливо створити атмосферу, в якій кожен студент буде мотивований активно брати участь. Це можна досягти, задаючи питання, спрямовані на окремих студентів, щоб вони поділилися своєю думкою, або закликаючи до участі тих, хто зазвичай мовчить. Можна використовувати різні техніки для заохочення кожного учасника до активної участі. Наприклад, техніка «коло ідей», коли студенти по черзі висловлюють свої думки без перебивань, чи техніка «виключення критики», коли всі ідеї приймаються без оцінки на першому етапі. Важливо підтримувати студентів на етапі генерування ідей, заохочуючи навіть найсміливіші чи на перший погляд дивні ідеї. Це дозволяє студентам не боятися робити помилки і розвивати свою креативність.

Наприклад, для того, щоб стимулювати активність студентів, можна почати з невеликого завдання, яке кожен студент може вирішити самостійно, а потім обговорити свої варіанти з групою. Наприклад: «Складіть список з десяти лексичних засобів, що використовуються у творах вашого улюбленого письменника». Після завершення мозкового штурму важливо провести детальний аналіз отриманих ідей. Цей етап є не менш важливим, ніж сам процес генерації ідей, оскільки він дозволяє студентам осмислити свої думки, оцінити їх з різних точок зору, порівняти ідеї, а також зробити висновки для подальшої роботи.

Платформи, такі як Google Docs, Miro або Padlet, дозволяють студентам не лише створювати спільні документи, але й візуалізувати ідеї в реальному часі. Це особливо корисно для студентів, які віддають перевагу візуальному сприйняттю інформації. В умовах онлайн-навчання можна використовувати відеоконференції або чат-групи, щоб студенти мали змогу обговорювати ідеї, навіть якщо перебувають в різних містах чи країнах. Це дозволяє організувати мозковий штурм в будь-який час. Використання інструментів для голосування (наприклад, через платформу Mentimeter) може бути корисним для швидкого оцінювання ідей під час мозкового штурму. Наприклад, використовуючи платформу Miro,

можна створити інтерактивну дошку, на якій студенти зможуть додавати свої ідеї, а потім обговорювати їх у реальному часі, комбінуючи найкращі варіанти в одну спільну концепцію. Важливо врахувати психологічні аспекти. Мозковий штурм має бути організований так, щоб кожен студент відчував себе комфортно і міг вільно висловлювати свої думки без страху перед критикою. Для цього викладач повинен забезпечити позитивну та інклюзивну атмосферу, в якій кожен учасник почувається рівним. Викладач має заохочувати студентів до відкритості, пояснюючи, що на етапі мозкового штурму важлива не критика, а максимальна кількість ідей. Якщо хтось не намагається брати участь, важливо знайти способи заохочення — наприклад, задаючи персональні питання чи пропонуючи цю людину поділитися своїми думками у вигляді письмових відповідей. Початок мозкового штурму можна організувати так, щоб кожен студент мав можливість висловити свої думки з приводу теми, навіть якщо це буде на простому рівні, а далі зібрані ідеї вже можуть бути деталізовані в груповій роботі.

Отже, підсумовуючи, можна стверджувати, що метод мозкового штурму є потужним інструментом для розвитку мовних навичок студентів-філологів. Він не лише покращує рівень володіння мовою, але й стимулює критичне та креативне мислення, сприяє розвитку соціальних навичок і підвищує мотивацію студентів до навчання. Інтеграція цього методу в сучасний навчальний процес з використанням технологій та соціокультурних підходів дозволяє створити динамічне й інклюзивне середовище для ефективного навчання іноземним мовам. Теоретичні та практичні підходи, представлені в цьому дослідженні, підтверджують важливість та ефективність використання мозкового штурму як інструмента для покращення мовної підготовки студентів-філологів у сучасних умовах навчання.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Результати дослідження надають переконливі докази позитивного впливу мозкового штурму на різні аспекти оволодіння мовою, зокрема з точки зору залучення студентів, володіння мовою та впевненості студента.

Одним із найвагоміших результатів дослідження було помітне збільшення активності студентів у класах, де використовувався мозковий штурм. На відміну від більш традиційних методів, заснованих на лекціях, мозковий штурм створив динамічне, орієнтоване на студента середовище, де студентів заохочували до активної участі в дискусіях. У результаті студенти продемонстрували вищий рівень вербальної участі та ініціативи. Вони частіше брали на себе ініціативу в обговореннях, спонтанно висловлювали ідеї та брали участь у бесідах «рівний-рівному». Це узгоджується з дослідженням Хармера (2001), який підкреслює важливість інтерактивних заходів для сприяння залученню студентів та активному навчанню.

Крім того, спільна природа мозкового штурму сприяла відчуттю об'єднаності в навчальному середовищі. Студенти працювали разом, щоб генерувати ідеї та вирішувати проблеми, що спонукало їх до ефективнішого спілкування один з одним. Така активна співпраця допомогла зміцнити стосунки студентів, створивши більш позитивне та сприятливе навчальне середовище. У класах, де використовувався мозковий штурм, учні частіше сприймали вивчення мови як спільне зусилля, а не як індивідуальний виклик, що призводило до більшого ентузіазму та тривалої участі в заняттях.

Дослідження також показало значне покращення володіння студентами іноземною мовою. Регулярна участь у сеансах мозкового штурму сприяла покращенню вільного мовлення, запам'ятовуванню словникового запасу та граматичній точності. Студенти мали змогу попрактикуватися в спонтанному продукуванні мови, що є важливим компонентом комунікативної компетентності. У результаті студенти стали більш впевненими у творчому та виразному використанні мови, а не просто дотримувались механічного запам'ятовування граматичних правил чи списків словника.

Помітно покращилася вільність мовлення, оскільки студенти мали швидко реагувати на підказки та ідеї, які виникали під час мозкового штурму. Цей процес дозволив їм практикувати мовлення в реальному часі, допомагаючи їм розвивати більш плавні та

природні моделі мовлення. Крім того, оскільки мозковий штурм заохочував студентів працювати разом і ділитися ідеями, вони з більшою ймовірністю навчалися один в одного, ще більше зміцнюючи свої мовні навички.

Ці висновки узгоджуються з дослідженням Нунана (2003), який підкреслює роль комунікативної діяльності в покращенні здатності учнів ефективно використовувати мову в ситуаціях реального життя. Мозковий штурм, як інтерактивна та динамічна мовна діяльність, сприяв покращенню використання та застосування мови, готуючи студентів до більш складних мовних завдань.

Важливою перевагою мозкового штурму, визначеною в дослідженні, був позитивний вплив на впевненість студентів. Багато студентів повідомили, що відчували більшу впевненість у своїй здатності спілкуватися іноземною мовою після участі в мозковому штурмі. Незагрозливий характер діяльності з низькими ставками дозволяв учням вільно висловлюватись, не боячись помилитися, що часто є значною перешкодою для вивчення мови. У міру того, як студенти йшли на більший ризик у вживанні мови, вони поступово набули впевненості у своїх усних і письмових здібностях.

Ще одним важливим результатом дослідження було підвищення мотивації. Інтерактивний та творчий характер мозкового штурму викликав у студентів інтерес до вивчення мови, зробивши заняття більш приємними та цікавими. Багато студентів повідомили, що відчують більшу мотивацію вивчати та практикувати мову у свій вільний час. Це почуття мотивації узгоджується з роботою Dörnyei (2001), який наголошує на важливості розвитку внутрішньої мотивації у тих, хто вивчає мову. Мозковий штурм, створивши більш інтерактивне та приємне навчальне середовище, допоміг розвинути цю мотивацію, сприяючи довгостроковому успіху у вивченні мови.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підсумовуючи, мозковий штурм є ефективним інструментом для покращення засвоєння мови на заняттях іноземної мови, особливо для студентів-філологів. Це сприяє залученню студентів, заохочує спонтанне використання мови та покращує вільне мовлення та засвоєння словникового запасу. Ця техніка створює сприятливе навчальне середовище для співпраці, що підвищує впевненість і мотивацію студентів.

Майбутні дослідження мають вивчити довгостроковий вплив мозкового штурму на рівень володіння мовою, особливо з точки зору збереження та вільного володіння мовою. Крім того, вивчення ролі технологій у сприянні мозковому штурму, наприклад, за допомогою онлайн-інструментів для співпраці, може дати цінну інформацію про те, як цей метод можна адаптувати до сучасних середовищ вивчення мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Brown H. D. *Principles of Language Learning and Teaching* (5th ed.). Pearson Education. – 2007.
- [2] Ellis R. *Task-Based Language Learning and Teaching*. Oxford University Press. – 2003.
- [3] Harmer J. *The Practice of English Language Teaching* (3rd ed.). Longman. – 2001.
- [4] Nunan D. *Practical English Language Teaching*. McGraw-Hill. – 2003.
- [5] Dörnyei Z. *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge University Press. – 2001.
- [6] Gardner R. C. *Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation*. Edward Arnold. – 1985.
- [7] Littlewood W. *The Task-Based Approach: Some Questions and Suggestions*. *ELT Journal*, 58(4), С. 319-325. – 2004.
- [8] Bruner J. *The Culture of Education*. Harvard University Press. – 1996.
- [9] Schmidt R. *Attention, Awareness, and Individual Differences in Language Learning*. In *Cognition and Second Language Instruction*, ed. P. Robinson. – 2001.
- [10] Gass, S. M. *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. Lawrence Erlbaum Associates. – 2003.

THE ROLE OF BRAINSTORMING IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES: EFFECTIVENESS AND PROSPECTS

Havryliuk Nataliia Mykhailivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Foreign Philology and Translation

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics,
Vinnitsia, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-6031-7777

ngavriliuk774@gmail.com

Abstract. The article examines in detail the importance of using the brainstorming method in the process of teaching foreign languages for philology students. Today, learning is becoming increasingly focused on the active participation of students, which increases the effectiveness of the educational process. The choice of appropriate teaching methods that contribute to the development of not only lexical and grammatical skills, but also the expansion of cognitive and communicative abilities is extremely important. Brainstorming is one of such methods, as it allows you to engage all levels of the learning process, activating students' critical thinking and improving their ability to analyze and synthesize information. An important feature of brainstorming is its ability to promote creative thinking. When completing tasks, students should not only reproduce new vocabulary, but also use it in practical situations. This stimulates deeper assimilation of the material and allows students to better learn and remember new words and phrases, since they are used in real contexts. Brainstorming also provides active communication among students, which is especially important for the development of fluency. Active participation in discussions and debates allows students not only to exchange ideas, but also to improve their language skills in the process of real language practice. The brainstorming method promotes the development of critical thinking, which is key to deep learning of a foreign language. Students learn to analyze and evaluate different solutions, which allows them to better understand the importance of the correct use of language structures. In addition, this method effectively integrates group work, which allows students not only to improve their language skills, but also to develop social skills necessary for successful communication in a team, such as cooperation, interaction and effective communication. Ultimately, the use of brainstorming in foreign language teaching is an extremely effective method that contributes to the comprehensive development of students, their ability to express themselves and achieve a high level of language proficiency through real communicative situations.

Keywords: brainstorming; foreign language learning; communication skills; critical thinking; group work.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [11] Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching (5th ed.). Pearson Education. – 2007.
- [12] Ellis R. Task-Based Language Learning and Teaching. Oxford University Press. – 2003.
- [13] Harmer J. The Practice of English Language Teaching (3rd ed.). Longman. – 2001.
- [14] Nunan D. Practical English Language Teaching. McGraw-Hill. – 2003.
- [15] Dörnyei Z. Motivational Strategies in the Language Classroom. Cambridge University Press. – 2001.
- [16] Gardner R. C. Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation. Edward Arnold. – 1985.
- [17] Littlewood W. The Task-Based Approach: Some Questions and Suggestions. *ELT Journal*, 58(4), C. 319-325. – 2004.
- [18] Bruner J. The Culture of Education. Harvard University Press. – 1996.
- [19] Schmidt R. Attention, Awareness, and Individual Differences in Language Learning. In *Cognition and Second Language Instruction*, ed. P. Robinson. – 2001.
- [20] Gass, S. M. Second Language Acquisition: An Introductory Course. Lawrence Erlbaum Associates. – 2003.